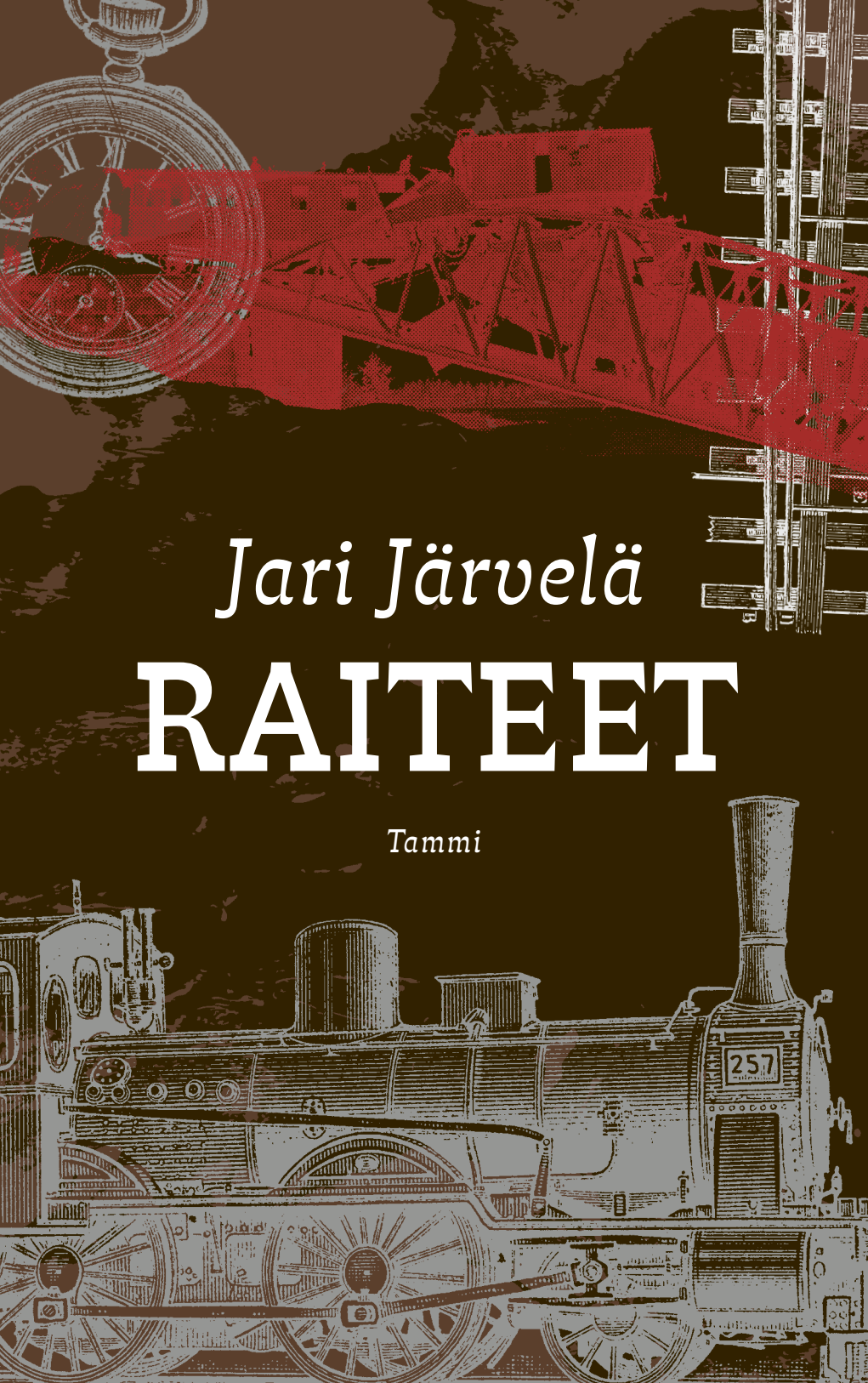

Jari Järvelä
RAITEET

Tammi

Jari Järvelä
RAITEET

TAMMI

HELSINKI

Kiitos Taiteen edistämiskeskukselle,
joka on tukenut tämän romaanin kirjoitustyötä.

1. painos

© Jari Järvelä ja Tammi 2025

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-6407-3

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:

tuotevastuu@tammi.fi

*Niille, jotka kuuntelevat
yliajavia junia
kiskojen alla.*

I osa

Luurata (1868)

LINNAVUOREN VARTIJAT

Tervetuloa aarniometsään! Ylhäällä kokkolintu kaartelee taivaalla ja silmäilee outoa tunkeilijaa. Sille olisin vain suupalanen, kuten myös metsän kuninkaalle, kontiolle, jonka jäljet äsken kohtasin sammalikossa. Mutta mitä nyt? Kuulenko muinaisen linnavuoren laelta tuohisen torven riemuisan fanfaarin vai valehtelevatko korvani?

Toimittaja Mattson keskeytti kirjoittamisen ja läiskäytti hytysten niskastaan. Fanfaarin sijasta hänen korvissaan kaikui oikeasti vain sitkeää ininää. Miten tähän aikaan syksystä piru vie edes oli itikoita? Ne olivat myöhässä, kuten kaikki tänä Herran vuonna 1867. Kevättä oli ollut tuskin lainkaan, muuttolintuja oli ollut vastassa paksu lumihanki ja ne olivat nääntyneet nälkään ja kylmään. Mattson oli kulkenut toukokuussa yli lumisen pellon joka oli täynnä kuolleita pääskysii. Ne olivat sataneet siihen ylhäältä taivaasta kuin Ilmestyskirjan sammakot. Niitä nälkäiset maalaiset olivat keränneet ja syöneet saadakseen hitusen särvintä. Jäät olivat lähteneet Etelä-Suomen järvistä vasta kesäkuussa. Vilja oli orastanut surkeasti tai ei ollenkaan. Metsämarjojen kukat olivat paleltuneet, eikä mansikoita, mustikoita tai vadelmia kypsynyt lainkaan. Läpi kesän oli ollut hirvittävän koleaa. Suven valoisat päivät oli Mattson joutunut värjötteleämään talvipalttoo päällä. Kesä oli kestänyt

silmänräpäyksen, kunnes elokuussa oli tullut jo hallaöitä, ja niin meni suurin osa lopuistakin kituliaista viljoista. Nyt oli kalenterin mukaan syksy jo hyvässä vauhdissa, mutta kaiken koleuden ja kurjuuden jälkeen oli kuin kiusaksi puhjennut muutama helteinen päivä.

Maailma oli sekaisin. Pahasti mullin mallin.

Ja eikös hellesään myötä vaivaksi pöllähtänyt heti miljoonia hyttysiä. Olisi pitänyt tuhria koko naama pikiöljyllä, mutta mistä hän olisi voinut arvata, että syyskuu olisi vuoden pahin hyttyskuukausi.

Mattson kumartui jatkamaan kirjoittamista.

Vuosisatojen ajan täällä erämaassa on kuulunut vain umpinaisen korven konsertto, kuusikko kuiskii ja hongikko humisee ja haavan-lehdet helähtelevät kuin pienet tiu'ut. Polkuja ei täällä kulje, sammaleet ovat kuorruttaneet kivet kauttaaltaan niin, että metsän-pohja näyttää pullealta vibreältä tyynymereltä, johon olisi soma uupuneen matkaajan kellahtaa levolle.

Mattson keskeytti kun mäenharjalta alkoi kantautua vaimeaa kilahtelua.

Ne silinterihattuiset taisivat avata samppanjapullon. He olivat saapuneet jonkin aikaa sitten veneellä lahdenpohjukkaan ja herrojen kaksi apumiestä olivat saaneet tehtäväkseen kantaa ylös mäelle korin, jossa oli pulloja ja laseja. Juotavaa oli selvästi paljon, sillä molempien kantajien naamat olivat hiestyneet jo heti ensimmäisten kymmenien metrien aikana.

Olikohan yksi ylimääräinen lasi varattuna myös hänelle, toimittajalle? Pitäisi varmaan jo seurata muiden perässä, jotteivät herrat ehtisi kulauttaa kaikkea kurkkuunsa.

Mattson oli jäänyt mäen juurelle, kun seurueen eteneminen ylös oli vaikuttanut perin kankealta ja aikaavievältä.

Ponnisteluun tottumattomat miehet olivat kiroilleet ja kompastelleet puunjuuriin ja kiviin ja pitäneet ähiseviä taukoja milloin sydänalaansa, milloin vatsaansa tai päätänsä pidellen.

Mutta ennen kuin hän kiiruhtaisi perään, hän kirjoittaisi vielä muutaman ikivihreän lauseen. Tätähän hänet oli tänne määrätty tekemään. Äskeisestä kilinästä Mattson oli saanut kuvakieleensä lisäpuhtia. Hän nuolaisi lyijykynän kärkeä ja jatkoi.

Talvisin näillä autioilla salomailla on viikkokausia hiirenhiljaista, niin hiljaista että korviin koskee, kunnes pakkasen halkaisema puunrunko yllättäen pamahtaa kuin kanuunan laukaus.

Ei ihmistä, ei ensimmäistäkään inehmoa ole näkynyt seudulla enää sukupolviin ennen minun saapumistani. Viimeinen kävijä on kaikesti ollut turkismetsästäjä, jonka umpeenkasvaneeseen leiripaikkaan osuin sattumalta äsken taipaleellani.

Viimeiset sanat Mattson oli kirjoittanut noustessaan jo rinnettä ylös. Hän roikotti vatsansa päällä kirjoituslautaa joka oli kaulan takaa hihnalla kiinni. Niin hän pystyi raapustamaan kävellessäänkin. Mattson kuuli terävän poksahduksen, sampanjapullo oli avattu. Nyt piti jo rientää, jos aikoi ehtiä osille. Eikö hänet ollut nimenomaan haluttu paikalle juhlistamaan tätä erityislaatuista hetkeä ja taltioimaan se ikimuistoisina lauseina jälkipolvien muistiin? Kai herrat ymmärsivät että kynä juoksisi kerkeämmin, jos tarjottaisiin kurkunkostuketta.

Rinne oli jyrkkä ja louhikkoinen, ja meni hetki ennen kuin Mattson löysi kivenmurikoiden keskeltä huipulle johtavan mutkaisen reitin. Sitä suojasivat lohkareiden lisäksi vanhat heinittyneet ja sammaloituneet vallit, joiden taakse muinaiset asukkaat olivat paenneet, kun järvenselältä lähestyivät tuntemattomat laivat, lohikäärmeet keulakuvinaan, ja linnavuorelta

toiselle olivat syttyneet merkkitulet varoittamaan lähestyvistä vaarasta.

Nyt vallia pitkin eteni vain mittarimato, haitarimaisesti, venyen ja supistuen. Mattson hätkähti, kun perhostoukan kimppuun hyökkäsi päästäinen.

Mattson teroitti linkkuveitsellä lyijykynää ja riipusti ylös harppoessaan muutaman avainsanan muistilehtiönsä. *Lohikäärmeleivät, merkkitulet, mittarimato*. Hän kirjoittaisi lopun jutusta myöhemmin. Ehkä siihen pitäisi lisätä vielä ihmettelyä siitä, ovatko linnavuoren puolustajat palanneet.

Hän pääsi hengästyneenä huipulle.

Tienoon korkeimmalle mäelle oli kiivennyt ryhmä miehiä. Lähes kaikilla oli yllään mustat frakit, tärkätyt paidat ja päässä silinterihatut, liivintaskuista roikkuivat kellonvitjat. Miesten ympärillä kiersi itikkaparvia, he läpsivät verenimijöitä hikisiltä poskiltaan ja käsivarsiltaan. Liivien napeista muutama oli pyylevimmältä herrasmieheltä pongahtanut auki, hän ei ollut mikä tahansa gentlemanni vaan kunnianarvoisa senaattori. Hänen ympärillään seisoivat senaattorikollegoita.

– Kas ehtihän se toimittajanretalekin paikalle, yksi senaattoreista tervehti. – Me jo ajattelimme että metsänkeiju on sinut kopannut.

Senaattorikuntaan kuulumattomia oli joukosta Mattsonin lisäksi vain kolme. Korja raahanneet apumiehet pitivät nyt välissään aukirullattua karttaa, pituutta sillä oli metrikaupalla ja se muistutti isoa pergamenttikääröä. Apumiehet eivät siksi pystyneet läiskimään hyttysiä, ja senaattoreille soi varmaan lohduitusta nähdä kuinka sääsket ahdistelivat kartanpitäjiä vielä säälimättömämmin kuin heitä.

Herrajoukosta poikkesi asusteidensa ja tittelinsä puolesta myös nahkasaappaisiin ja lierihattuun sonnustautunut

viiksiniekka, joka asteli paraikaa kartan edessä ja osoitteli sitä aika ajoin. Hän oli oppaaksi värvätty insinööri.

Senaattoreilla oli käsissään kapeajalkaiset kristallilasit. Yksi heistä poksautti juuri uuden pullon auki. Mattson ojensi kätensä saadakseen hänkin lasin.

– Noh noh, pullon avannut senaattori sanoi ja ohitti Mattsonin tarjoilussa. – Eihän toimittaja kai ryyppää työaikana. Ilmankos journalismin taso on laskenut.

Karttaan oli vedetty viiva halki korpimaiden, vasemmalta oikealle. Välillä viiva teki yllättävän mutkan kuin kohtaan olisi unohtunut kynän tielle piirtäjän peukalo ja toiseen kohtaan hänen isovarpaansa. Senaattorit kilistelivät, yksi pyyhki kannaisella nenäliinalla hiestä helmeilevää otsaansa.

– Kenen idea oli kavuta tarkastelemaan tulevan suurprojektin maisemaa täältä kotkanpesän korkeudelta? hän puhisi.

– Sinun oma ideasihan tämä oli, toinen senaattori sanoi.
– Tämä muinaisen Suomen kansan linnavuori, majakka, oli sinun mukaasi mitä oivallisin paikka meidän nähdä ja todistaa missä kulkee pian maahamme sivistyksen tuova ratalinja. Me olemme kansan hyvinvoinnin vartijoita ja vaalijoita. Linnavuorenamme on nykyään senaatti!

– Eläköön! Eläköön! senaattorit nostelivat maljoja.

Mattson alkoi merkitä vuorenlaen tapahtumia muistiin. Aikaa ei ollut koko nimien kirjoittamiseen, joten hän käytti frakkipukuisista vain sukunimien ensimmäisiä kirjaimia.

– Tuostako se vedetään? senaattori G huitaisi kohti alla avautuvaa metsää.

– Ei vaan tuolta, insinööri vastasi. Hän osoitti sormellaan miten tarkoitus oli myötäillä tuota kauempana siintävää harjuja. Täältä ylhäältä kaikki näytti yksinkertaiselta. Mutta edessä oli kyllä rotkoja ja jokia, joiden ylitse tarvitsisi rakentaa sillat, ja kallioita, joiden läpi pitäisi räjäyttää väylä. Puhumattakaan

lapiotoinä kaivettavista leikkauksista. Matkalle osui myös upottavia soita.

– Eikö esteitä voi kiertää? senaattori S kysyi ja huitoi silinterihatullaan sääskiparvea hajalle.

– Saisi kiertää Pohjanmaan lakeuksille asti, insinööri sanoi.

– Louhikoita, mäkiä, vesistöjä ja soita on täällä etelässä kaikkialla.

– Kyllä löytyy rotkoton reitti jos tahtoa on, senaattori S jatkoi ääntään korottaen kuin puhuisi hidasjärkiselle kansalaiselle.

– Mitä siitä reitistä enää kinaamaan, senaattori H keskeytti. – Pietarissa on painettu jo aikataulut.

– Jaa kuinka? kaikki muut hämmästyivät. Kuohujuomaa-kin läikähti jonkun mansetinnapeille.

– Tässä on yksi varta vasten minulle toimitettu, senaattori H sanoi samalla kun taitteli povitaskustaan auki moneen kertaan leimatun arkin. – Ja samanlainen on kyllä tullut meille jokaiselle.

– Niitä papereita ja kirjelmiä kasautuu pöydälle niin hemmetisti, joku murahti.

Miehet asettelivat kakkuloita nenilleen ja kumartuivat tutkailemaan sarakkeisiin jaettua aikataulua, johon oli painettu kyrillisin kirjaimin asemat allekkain. Mattson kurotteli senaattorien olkapäiden yli ja kirjoitti niitä muistiin.

Pietari, Parkala, Valkeasaari, Kuokkala, Terijoki, Raivola, Uusikirkko, Lounatjoki, Perkjärvi, Kämärä. Säiniö, Viipuri.

Yksi senaattoreista seurasi asemia ja niiden viereen painettuja junien saapumis- ja lähtöaikoja musteentuhrimalla etusormellaan. Hän tulkitsi kyrillisiä merkkejä muille, ja herrasmiehet vuoroin punoittivat, vuoroin kalpenivat. He silmäilivät allaan avautuvaa salomaata ja taivaankorkuisia hongikkoja.

– Vai kellonajatk. Eihän meillä ole vielä asemarakennuksiakaan, senaattori G sanoi.

– Saati koko rataa.

Nurmela, Simola, Pulsa. Kaipiaisen. Utti. Kymmene. Kausala,

Lahti. Senaattori H jatkoi asemapaikkojen luettelua ja hänen virkaveljensä kuuntelivat kuka mitenkään. Yksi sytytteli sikaria, toinen katseli taivaasiin kuin toivoisi enkelten laskeutuvan sieltä kultaisilla vaunuillaan ja vievän hänet mukanaan takaisin Helsinkiin.

– Missä me nyt olemme? senaattori S kysyi. Insinööri näytti kartasta oikean paikan ja osoitti sitten sormellaan kohti läntistä taivaanrantaa.

– Herrala, Järvelä, Lappila, Hikiä, Riihimäki, kyrilliset kirjaimet taitava senaattori H luki.

– No löytyihän sieltä lopulta edes yksi paikka jossa on jo asema, senaattori S puuskahti. – Riihimäki.

– Ei siellä mitään asemarakennusta vielä ole, yksi senaattoreista korjasi. – Sika pyöri mudassa lätissään siinä kohtaa missä juna seisautui hetkeksi, kun minä olin viimeksi kyydissä.

– Ehkä se oli virkaatekevä asemapäällikkö, senaattori G sanoi.

Suomen ensimmäinen ja ainoa junarata Helsingistä Hämeenlinnaan oli avattu viitisen vuotta aiemmin, ja Riihimäki oli yksi tämän radan seisakkeista, taisi olla koko radan hiljaisin paikka. Mattson muisti vielä ylevän uutisen, jonka oli kirjoittanut valtakunnan ensimmäisestä junamatkasta tammikuussa 1862.

Hämeenlinnassa on tänäpäpä ollut suuri riemu, ensimmäinen tulihevonen Lemminkäinen tuli tänne kello 11 ennen puolipäivää tuoden seurassansa usiampia vaunuja. Kansaa oli asemahuoneessa ja sen vaiheilla ja pitkin tietä kokoontunut suuresti tervehtimään tätä ensimmäistä rautatien juna. Hurraahuudet kaikuivat iloisista sydämistä.

Poikkeuksellisen tapahtuman vuoksi sanomalehteen oli pantu kuvakin, yleensä kuvia ei käytetty. Kuvassa ei tosin ollut Lemminkäinen-veturi ja sen vetämä juna vaan jokin ulkomainen tulihevonen.

Mattsonin ajatus katkesi, sillä ympärillä äänenpainot olivat muuttuneet kiivaammiksi.

– Siis mikä Riihimäki? tähän asti hiljaa pysynyt senaattori Ö sanoi kiukkuisesti. – Eikö sen uuden radan pidä jo sovitun suunnitelmamme mukaan kulkea Hämeenlinnasta koilliseen kohden Anianpeltoa? Sieltä olisi yhteys Päijänteelle.

– Javisst, toki, mutta Pietarissa on painettu tämä aikataulu jo, senaattori H sanoi. – Ja tämä on virallinen asiakirja. Aikataulun mukaan radan pitää kulkea Riihimäeltä suoraan itään. Ja paljon Anianpeltoa etelämpää.

– Ei tuosta kyllä pysty vetämään mitään suoraan, yksi senaattoreista sanoi kurkotellessaan jyrkänteeltä. – Kuinka pitkä radasta pitäisi tulla?

– 348 virstaa, eli kilometreissä 370 plus yksi, insinööri puuttui keskusteluun. Hän oli laskenut kiireesti mittakepillään kartalta aikataulun ilmoittamaa uutta ratalinjaa ja sen pituutta. – Virstaa kohden kustannukset ovat arvioni mukaan satakaksitoista tuhatta markkaa.

– Kas kun ei satayksitoistatuhatta yhdeksänsataa yhdeksänkymmentäyhdeksän markkaa ja yhdeksänkymmentäyhdeksän penniä, senaattori S sanoi ivallisesti.

– Sehän on yli kolmekymmentä miljoonaa! toinen senaattori älähti.

– Kolmekymmentäyhdeksän miljoonaa, insinööri vahvisti. – Tämä on tietysti vasta alustava arvio.

Senaattorit puhisivat yhteen ääneen. Nyt ei Mattson kenenyt enää kirjata kuka sanoi mitäkin.

– Helppohan se keisarin on määrätä mitä haluaa. Me sen kumminkin joudumme maksamaan. Valtion kassa on tyhjä.

– Ja jos arvio on tuon verran, niin vissisti loppusumma on tuplasti enemmän.

– Tuohon tarvitaan tuhansia rakentajia maata mylläämään, linjaa tekemään. Sekin maksaa.

– Helvetisti näitä hyttysiä.

– Tulossa on taas huono sato. Jo toinen peräjäälkeen. Ihmisillä ei riitä ruoka.

– Hyttysillä kyllä riittää syömistä! Perkele.

– Mutta jos työllistetään rakentajat ruokapalkalla, joku ehdotti. – Hätäaputöinä.

– Entä kuka nuo metsät omistaa?

– Pakkolunastetaan metsät, yksi senaattoreista keksi.

– Alimman arvon mukaan. Merkataan ne lunastuspapereissa suomaaksi.

– Ja jossain tuolla reitillä on lisäksi peltoja.

– Pakkolunastetaan nekin. Hinta määrätään tämän syksyn ruissadon mukaan.

– Eihän ruista tule. Halla vei.

– Siksi juuri tämän syksyn sadon mukaan. Tämä on koko maata hyödyttävä hanke, joten maanomistajatkin saavat kantaa kortensa kekoon.

– Milloin sen radan pitäisi olla valmis? yksi senaattoreista havahtui.

– Aikatauluun on painettu vuosi 1869, sanoi kyseisen asiakirjan mukanaan tuonut senaattori H. – Kuukaudesta en saa selvää, siinä on jokin karpäsenpaska.

– 1869! Sehän on jo kahden vuoden päästä.

– Tulee maanmittareille kiire.

– Pidä nyt turjake se kartta suorassa, senaattori S karjaisi itikoiden ahdistelemalle apumiehelle.

– Rataanhan tarvitsee ihan tolkkutomasti kiskoa. Kuinka monta kiskoa menee yhteen virstaan? Appelberg!

– Yksi kisko on kuusi pilkku neljä metriä pitkä, insinööri Appelberg sanoi ja räknäsi hetken päässään. – Eli noin

sataseitsemänkymmentä kiskoa virstalle. Tietysti kertaa kaksi kun on kiskoja kaksi vierekkäin.

– Ei tarvi nulkki briljeerata! Kyllä minä tekniikkaa ymmärrän.

Pulina vaimeni. Senaattorit mulkoilivat toisiaan ja linnavuoren alla avautuvaa umpimetsää.

– Onko meillä tässä maassa yhtä ainutta kiskoa? joku kysyi lopulta. – Tai sellaista valmistavaa ruukkia?

Senaattorit puistivat päätänsä.

– Tilataan Belgiasta, yksi keksi. – Sieltä tilattiin Helsinki–Hämeenlinna-radallekin. Muistaakseni.

– Voidaan ordeerata samalla meille kaikille olutta, yksi senaattoreista ehdotti. – Belgialainen olut on Euroopan parasta.

– Ja suklaata vaimoille, toinen virkistyi.

– Vai vaimolle sinä suklaata annat. Minä annan suklaani ihan muille.

Parikin senaattoria kumartui yhtä aikaa samppanjapullokorille, ja tuokioksi vakavoitunut meno oli pian taas hilpeämpää. Toimittaja Mattsonia kiellettiin kirjoittamasta linnavuorirekkestä mitään. Niin no, sellainen ajatus tosiaan oli ollut, että toimittaja ikuistaisi tämän iltapäivän tunnelmat, mutta suunnitelmat muuttuvat ja se pitää vain aksepteerata. Olihan Mattson jo huomannut kuinka kokonainen ratalinja saattoi muuttaa hetkessä suuntaansa kaksi vuotta etukäteen painetun keisarillisen aikataulun vuoksi.

Mattson mutisi vastaväitteitä, mutta nyt hänen käteensä tungettiin kristallilasi, ja senaattori G kaatoi sen täyteen samppanjaa. Samalla hän nappasi toimittajan kädestä kynän ja muistilehtiön ja viskasi ne alas jyrkänteeltä. Mattson parahti.

– Nämä puheet on käyty vain meidän kesken, senaattori G sanoi. – Luottamuksellisesti.

– Muodollisen päätöksen teemme sitten aikanaan senaattissa, senaattori H lisäsi. – Sellaisen jonka mukaan olemme päätyneet uuteen reittivaihtoehtoon pitkän harkinnan ja huolellisen lausuntokierroksen jälkeen.

Senaattori S hörähti ja nyökkäsi.

– Onko toimittaja ikinä käynyt ravintola Kaivohuoneella illallisella ja muutenkin vähän viftaamassa? senaattori G tiedusteli. – Aivan erinomaista kyyhkyä. Ynnä loistava konjakkivalikoima. Meillä on pienimuotoinen tilaisuus tulevana perjantaina, johon toimittaja olisi tervetullut kiitokseksi näkemästään vaivasta. Olemmehan me nyt kaikki linnavuoren salaisuuden vartijoita. Samalla voisimme keskustella tulevista, aihetta käsittelevistä reportaaseista.

– Ja insinööri Appelberg pitää turpansa kiinni, jos haluaa päästä johtamaan ratatöitä, senaattori S lisäsi. – Samoin te kaksi.

Hän osoitti paksulla sormellaan karttaa pitäviä apumiehiä, joiden katse painui senaattorin tuiman tuijotuksen alla.

Mattson vilkaisi vielä kerran syvyiksiin kadonneiden kirjoitustensa perään ja kilisteli sitten senaattorien kanssa.

– Miten sinua Örn eivät sääsket kiusaa? senaattori S kysyi.

– Minä poltan sikaria.

– Tarjoa meille muillekin sikarit. Toimittajalle myös. Mitä sinä niitä panttaat?

Linnavuoren laelta nousi sakea sikareiden savu kuin muinainen varoitustuli. Savumerkki kiemursi taivaalle keskeltä suurta ja tuntematonta aarniometsää, joka ulottui silmankantamattomiin. Aivan kohta ryteikön halkaisisivat horisontista horisonttiin ulottuvat kiiltävät raiteet.

Jonkun vain ne tarvitsisi ensin rakentaa.

ME OLEMME KUMMITUKSIA KAIKKI

Tienpenkalla makasi kolme vainajaa. Kaksi niistä halasi toisiaan ja niiden silmiä nokkivat varikset, kolmas oli peittänyt kämmenellä silmänsä kuin haluaisi olla näkemättä mitä vieressä tapahtui.

Kun minä ja siskoni olimme jo ohittaneet kohdan, se kolmas niistä nousi ja lähti kulkemaan perässämme.

Olimme varmoja, että tuo isokokoinen hahmo kulki kannoillamme raastaakseen meidätkin vainajien valtakuntaan, ja vaikka olimme loppen väsyneitä ja meitä heikotti, ponnistelimme kauemmas vilkuillen taaksemme. Vainaja pysytteli kivenheiton päässä, itse asiassa juuri vähän kauempana. Yritin nimittäin karkottaa hänet heittämällä pälvikohdista löytämiäni kiviä, mutta heitot jäivät lyhyeksi.

Pimeän tultua nykäisin siskoani hihasta ja johdatin meidät pois tieltä eksyttääksemme vainoojamme. Löysimme läheisten kallioiden juurelta pikkuruisen luolan, johon mahduimme juuri ja juuri ahtautumaan. Luolan katto oli niin matalalla, ettei siellä pystynyt istumaan. Sisko ei olisi millään halunnut sisään, hänestä se oli kuin kahden hengen ruumisarkku. Keräsin puista kuusenhavuja patjaksi ja peitoksi, ja koetimme olla välittämättä katosta putoilevista pisaroista.

Sysipimeässä hätkähdin ulkoa kuuluvaan rasahteluun, olin varma että olimme valinneet vahingossa suden tai karhun luolan ja peto tulisi kohta raatelemaan meidät.

Sisko tuhisi vieressä. Hän rutisti katkaistua palmikkoa itseään vasten kuin mollaamajaa. Olin leikannut palmikon kuolleen äitimme päästä ennen matkaanlähtöämme. Ajattelin että se toisi vähän lohtua siskolleni, hän oli kuitenkin yhä niin nuori.

Kun heräsimme rikkonaisten, palelevien unien jälkeen aamulla ja palasimme tielle, seuraajamme odotti meitä siellä. Hän seisoj keskellä tietä keppiin nojaten kuin jokin tullipuomin vartija, joka oli tottunut vartoamaan tuntikausia kärsivällisesti horisontista saapuvia.

Vainaja lähti taas seuraamaan meitä, nyt puolet lyhyemmän välimatkan päässä kuin edellisenä päivänä. Koppasin kiukuisani jääkimpaleen ja viskasin sen kaikin voimin häntä kohti ja osuin reiteen, mutta ilmekään miehen kasvoilla ei värähtänyt. Hän vain tuijotti synkästi lävitsemme.

– Älä ärsytä sitä enää, sisko kuiskasi käheästi.

Mies oli iältään kahden–kolmenkymmenen välillä, hänellä oli vankat hartiat mutta ne olivat köyryssä kuin vanhuksella, hänen olemuksensa toi mieleen puoliksi suljetun nyrkin, joka oli valmis rusementamaan kaiken mikä koettaisi panna hänelle kampoihin.

Eilen sisko oli hyräillyt, tänään hän raahusti vieressäni vaitonaisena ja katse sameana. Alkoi vihmoa hileistä vettä. Kun pysähdyin lepäämään, sisko jatkoi laahustavaa kulkuaan eikä edes kääntänyt päätään vaikka huusin hänen nimeään. Ryntäsin siskon perään, tuntui kuin olisin koikkelehtinut puujaloilla. Niveliäni särki eivätkä jalkani totelleet. Lopulta yletyin tarttumaan siskon käsivarresta ja sain hänet seisahtumaan.

– Amanda hei, sanoin.

Sisko ei vastannut eikä kääntänyt edes päätään. Hän vain osoitti kädellään oikealle. Siellä häämötti sadesumun läpi rakennus lumisten peltojen takana.

Meillä oli huonoja kokemuksia maataloista ja torpista. Menneinä vaellusviikkoina meidät oli häädetty useilta ovilta ja kahdesti peräämme oli ammuttu. Vain yhdessä talossa oli oltu ystävällisiä, olimme saaneet syödä portailla laihaa velliä ennen kuin jatkoimme matkaa.

Kerjäläisiä ja maankiertäjiä olivat maantiet täynnä. Olimme törmänneet muutama päivä sitten variksenpelättimeen, jonka kaulaan oli ripustettu kyltti: KUOLKAA POIS KÖYHÄT!

Nyt ei vaihtoehtoa ollut, tartuin siskoa käsikynkästä, enemmänkin jotta hän tukisi minua lumen läpi kahlatessamme kuin minä häntä.

Talon koira ei haukkunut lähestyessämme, kai joku oli sen syönyt.

Sisko sipaisi hiuksiaan, kun koputin pienen päärakennuksen oveen. Painoin jo valmiiksi pääni, sillä oli parempi olla katsomatta silmiin, se tulkittaisiin helposti korskeudeksi.

Kukaan ei tullut avaamaan.

Jyskytin uudestaan. Sisko tarkkaili ikkunaa ja sen eteen vedettyjä verhoja. Ne eivät liikahtaneet.

– Lumessa ei ole muuta kuin meidän jalanjälkemme, sisko sanoi.

Kiersimme talon, vuorokauden tai kaksi sitten sataneessa lumessa erottui vain variksenvarpaiden painaumuksia. Palasimme etuovelle, kokeilin vetää sitä, se aukesi.

– Päivää taloon, huusin ja odotin kynnyksen ulkopuolella. Sieraimiini sisältä tulvahtava lemu vastasi tehokkaammin kuin hiljaisuus.

Pariskunta makasi pienessä kamarissa jo puoliksi lahonneina. Sängyn vieressä oli ämpäri. Emme olleet ensimmäisiä talossa kävijöitä murhenäytelmän jälkeen. Keittiön kaapit retkottivat ovet ammollaan ja läheisen tukevan senkin laatikot olivat temmottu auki. Tuvan nurkassa olevan matka-arkun lukko oli

särjetty ja kansi oli väännetty seljälleen. Mitä kalleuksia arkussa olikaan pidetty, nyt oli sisällä vain tyhjää. Harvat huonekalut oli jätetty tupaan, ne oli kuitenkin kumottu nurin niskoin siltä varalta, jos pöydän tai tuolien alapintaan olisi vaikka kätkeyty jotakin arvokasta, seteleitä tai kauppakirjoja.

Sitä arvokkainta ei ollut enää jäljellä, eli ruokaa.

Seinällä oli kehyksissä kirjontatyö, jossa enkeli kulki kahden lapsen, tytön ja pojan takana.

Menin vielä uudestaan kamariin, koetin olla katsomatta vuoteessa makaavaa pariskuntaa. Tutkin sängyn vieressä olevan vaatekaapin. Sekin oli lähes tyhjennetty. Jäljellä oli vain pitsillä kruusattu häämekko.

Keittiön lieden vieressä oli vielä muutama halko, sytytin tulen. Kun tupa lämpeni, silmät painuivat väkisin kiinni löyhkästä huolimatta. Sisko nukahti keinutuoliin, minä kävin pitkälleni seinänvierustan pitkälle penkille.

Kuulin unen läpi tuvan oven loksahduksen ja askelia, tai sitten uneksin kuulevani niitä. Kun on tarpeeksi väsynyt, ei jaksa edes pelätä.

Aamulla tupa oli taas viilennyt. Meitä seurannut mies seisoi sisällä pirtissä. Hän sormeili kuihtunutta pelakuuta ikkunan ääressä.

– Mene pois kuollut, kähisin.

– Me olemme kummituksia kaikki, mies vastasi.

Hän ojensi minulle palasen kuivunutta leipää, jonka kyljessä oli homeläikkiä. Tuijotin sitä kuin kaurispaistia sylki suuhun kihoten.

Mies kaivoi olallaan roikkuvasta säkistä siskolleni samanlaisen kántynpalasen. Samalla kun jyrsimme ahnaasti leipäpalojamme, hän kertoi käyneensä piharakennuksissa ja kellarissa, mutta niistä ei löytynyt mitään syötävää.

– Oletteko te menossa töihin radalle? hän sitten kysyi.

Niille, jotka kuuntelevat yliajavia junia kiskojen alla.

Vanhempansa menettäneet Ilmar ja Amanda pelastautuvat nälkäkuolemalta radanrakentajiksi vuonna 1868. Puoli vuosisataa myöhemmin Suomessa on sisällissota, ja samoja raiteita matkaa panssarijunassa vallankumouksen vimmaa täynnä Kuutamo, nälkäradan rakentajan tyttärentytär. Hänen poikansa Voitto määrätään jatkosodassa Suur-Suomen syrjäisimmälle seisakille. Kaukametsän rauha on haipuvaa harhaa, kohta Voitto joutuu päättämään elämästä ja kuolemasta.

JARI JÄRVELÄN *Raiteet* on väkevätunnelmainen sukuromaani, jossa kolme sukupolvea etsii sinnikkäästi paraatiisiaan. Sen luettuaan kuulee jokaisen junan kolkkeessa radanrakentajien ja aiempien kulkijoiden kohtalon.

9 789520 464073

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-6407-3

Päällys: Markko Taina

Päällyksen kuvat: Yrjö Collan / Vapriikin kuva-arkisto ja iStock